કુધારાની કલ્પના.

યાને

"રમુજી રચના."

પ્રસિદ્ધ કરનાર.

धी सुरत "रमुज मंडळी"

માટે

[illegible]

સુરત "ખોદાબક્ષ" પ્રેસ. નાણાવટ.

૧૯૪૭. સને ૧૮૯૧.

કીમત એક આનો.

કુધારાની કલ્પના.

યાને

"રમુજ રચના."

પ્યારાં વાંચનાર! એક અતિ હર્ષથી, અને મોટ. શોભા સાથે મને વાંચવાને તેં ખરીદ કરી, ત્યારે જરા દયા ધરી, હાપણથી એવી દ્રષ્ટી રાખજે-કે "કુધારાની કલ્પના" કેવા પ્રકારે મનુષ્યના આંગપર રાજ થાયછે જેને માટે પોતાનો પ્યારો પ્રાણ પારકી પિડામાં પેંસારી, પરોપકાર બુદ્ધીથી, બળવાન થઈ ગાજવીજના ગપ્પ ગપાટા, ન્હારા કોમળ કાન બેહેરા કરીને નહીં પણ બારે-બારાની ખુલ્લી હવામાં ખુલ્લા કરી સાંભળવાને તનમનથી તત્પર સાંભળજે?

વાહ! વાહવા!! શું-આપણી ર
આમણા દેખાવ! કે જેમાં નવિ
નવા કામદારો, ગાયકવાડી રૂઢીએ ન
એટલે શું? અને અન્યાય એટલે શું?
અનાડ, અજ્ઞારી માણસોએ કુંભાર બન.

હોય, તેમ ચાલતા રવઈયામાં શવાઈ થઈ, ગંભીરતાંને દંભીરતાનો દેખાવ આપી, ખીલેલાં ફુલને. ધુલમેલવવા યત્ન કરેતાં નજરે પડયાં છે. પોતાના ખુદરતી આંગે ફુલી અને ફાલી જઈ–ગગનમંડળમાં ઘુસતાં અગનમંડળની ગરમ હવાનો ઓદધો જીતી રાજા નહીં. પણ રાજી થઈ ગાજી ચેલાં ગમાર જેવાં બની ઠ્યાં! મમંસ પંચાની સમક્ષ ઈનસા-ના મારગ એક હસમુખ્યા અને રડમુખ્યા ચેહેરે તથા "રમુજરૂપે" લખનારની કલામ આબેહુબ! ચીતાર આપેછે.

ચિતારો કાઢે જેમ ચીતરી છબી,
લખનારો લખે જ્યાં નવ જાયરવી.
જીવતો નહીં! પોંચે કદી મુવેલા સાથ,
વાંધો કેમ ભીડશે તે બકરીથી બાથ.

મારાં સ્નેહીઓ! સ્નેહ સાગરનો છેડો, છોડી દેનારા અજ્ઞાની પુરૂષો પાછળથી કેવી હરીફાઈ, બેવકુફાઈ, અને ચઢાઈ કરી રહ્યાછેકે–તેવો આજ "મારસાગર" નો પકડેલો છેડો કીંમતી અને બે મુલ ગણેછે. અરે! યાર હશેરે હશે અને પથર લઈને ઘસે પણ પેલાં માથાં કુટયાં અને અધર ફુટયાંઓનો જરા તાલ માલ ને હાલતો જુવો!

આવવા દેજો? આવવા દેજો? બોલશો નહીં!
"ર શું કરવીએ કે એક દમામથી આપણા
નજ્ઞો જોતા આવેલા છે! ઓ તારો ભપકો!

ભાઈસાહેબ! પરમેશ્વરનાં બંદા હોયતો માનજો કે તે વા
કુમારી હશમુખી 'રમુજ મંડળી' તો જેટલી નરમ હતી તે
જયાદા ગરમ બની ગુપચુપ. ગોટલીમારી, તેમનો નાટક
સાંભળવા કાન ખુલ્લા કીધા.

ઓત્તાહરાં ઢંગ બળે! ભાઈઓ! સું સુખી
ઠાઠમાઠ કે આપણે તો જોઈને જનસકોરા ચઢાવી
જઈએ! આસરે એંસી માણસોની ભરચક ગીરદીમાં સેઠીરા
તો કંઈ દારુ છોલાવી, અને પેલાં જાંમલી રંગના કોયલા
ચોળાવી—બોલાવી હાથમાં એક સલગાવેલો કાકડો લ
એરંડીઉ પુરતો, સભા સામુ ઘુરતો, નાચવા કુદવા અને
ગાવા લાગ્યો (નીચેપમાણે.)

(રાગ—સનગાર સુનોરે સહુવારનો—એ)

કોઈથી હું નહીં રે ડરવાનો—એવાર.
સીતેર મારૂં એંસી મારૂં, મારૂં એક હજાર;
સોગન આપુ સાચા સહુને હું છું મોહ્લેદાર—કો૦
હાથ કરૂં હું બાથ ભીડીને દાંત દઉ બત્રીસ,
નામ કરૂં હું સહુની આગલ, પાડી મોટીચીસ—કો૦
જો બને નહીં ધાર્યું મારૂં તો લઉં જોગીવેશ
બૈરી છોકરાં બારણે બાંધુ, જાઉં ...ને ?
... વાંચનાર! આ વેળા ...
ખુશાલીમાં લહેરતી હતી, જેવા આપણા ના.

ચીકાસ જોઇ એક અવાજે પીટ પીટ પીટ હુર્રે! પીટ પીટ પીટ હુર્રે! કરી તેને એવી જબરી ઠેંક આપવામાં આવી કે આપણા નાચવા નીકળેલા મોહલ્લેદાર દરમાં ઘુસી જઇ ખુસીનો ખોરાક હાંસલ કરવા લાગ્યાં. "પણ આ બધી સાબાસી કોને?" વાંચનાર શું બોલે, પણ હું જ કહું ચકે આ બધી સાબાસી તો આપણા નાહનકડાં ચીલબુલીઆં પોરીઓનેજ હોજો? હોં ભાઇ!

જોયાં જોયાં તમારાં ટોલને ટપ્પા મોહડાના ગપ્પા! અને અરધા—સપ્પા! જરા ઝપા ઝપીના હાથ ચાલશે ત્યારેજ આ સુખી સમસને સ્વાધિન થાશો, પણ કંઇ હરકત નહીં હાલતો બજાવતાં રહો મારાં બાવલીઆં! તમોને પણ સવારમાં દાંત ઘસવા ખાતર ખપમાં લઇ, દાંતપર ઘરી બે ફાડકરી ફેંકીશું. મગરૂર દીલના માનવીઓ એમ દીલમાં લાવસોજ નહીં કે અસત્યની જય કરીએ, પણ તેમ તમારા હાડકાં બરાબર લુલાં થયાં વિનાં રેહેશેજ નહી. એતો જયારે થાકશો ત્યારે થાકશોજ, નહીં તો હમારૂં પાસેર આટાનું પલાસ્ટર તમારે માટે હમેસાં જારીજ છે.

પ્રકણ બીજું.

અક્કલના દુસમનો! અને અભ્યાસનાં છીલતાંઓએ જે એરી દજન અક્કલ વાપરી નવા ધારા પ્યારાં કરીને રકડાં છે, તે કિયા તેમનાં આગલા વખના ગ્રંથો ઉઠલાવી દાદાનાં વારાનાં હાલની સુધરેલી રૂડીમાં ભુંડે મોડે ચાલુ મોટાઇ માને છે? 'છત નોનસન્સ' એમા પણ મોટી લડાઇ બડાઇના બાચાં છાંટી તેનાં ઝાડ [illegible]. પણ સમજુનાં છોકરાં રમજુના

થઈ કુટાતાં કુટાતાં અને લુટાતા પણ ઠેકાણે આવવા તેમનું પાપી દીલ આનાકાની કરતું કળવામાં આવે છે આ લોકો ન્યાયમાં અને નીતિમાં એવાં તો પ્રપંચ અને પ્રવિનમાં પોફેસર થઈ પડયાંછે કે જેની કીમત બજારમાં શું કે ખપાટીઆના ચકલામાં પણ પુરી પજે નહી, તેમ નિતીનાં સારગ્રહીતો તેમનાં મગજ અરધા અરધ સડી ગયાં હોય એમ સ્પષ્ટ જણાયાવિનાં રહેતું નથી.

એક અમુલ્ય માણસ પોતાની હલકાઈ વિધ્યાથી, અને તામોશ ગુણનાં ઢેડ સ્વભાવથી, કોડીની પણ કીમતમાં ગણા તો નથી કેમકે એવાં મગરૂરોનાં માંથા ચીરનારા, તેમનાં વિચારોથી પ્રાસ બાંધતાંજ રેહેછે.—કેમ સમજનાં જયાં સુધી હમારી પોઢેલી અક્કલ અમલમાં આણવા પે પું કે તે તું કરી કે દોઢીઆની કીમતમાં લાવી પઈથી પુજા ભણી, પાંજરા ખાતે રવાને કરવાં હમારી કલ્પનાં સકિત ભકિતથી સંધાની જોરાવર છે.

"બુંવારાના બચકા બાંધવા" અને જયાં હોય ત્યાં ઉતરી પડતા અરધીઆં પુરૂશો નમુનાનાં કામ જેવાં છે, કે તેઓનો સુરતપુરમાં તો નહીં પણ લંડન જેવાં મોટા સહેરમાં સારૂ માન તેમજ મરતબો વધારવા માટે મોકલી આપવા જોઈએજ કેમકે તેવોની પાહાડી અકલ જોડાનાં બકલમાં બેસારવા માટે ઉપયોગી તેમજ જરૂરની છે. "નવે દહાડે નવી મોહોકાણ, અને માર ચોકથી કાંઈજાન" ટકની પર સામેરૂ કારી, ગધેડાની પીઠપર નોબત દુન્યાનાં દોડીઆ ભેગાકરી ભારે ભપકામાં— કરતાં. બે ચાર શેરીઓ કે મોહોલામા રખડી૯

આપેછે. આવો કઢંગો તેવોનો આરામથજોઈ હુંનો ધિકારથી હાસ્યમાં ગણી કાડાકી, છારી વાલવાને આંખ આગલ કાંન કરતાંજ આવ્યાછે. વલી બડસાઈના બકારા એવાતો ગરવ ધરી, બડાઈનાં બ્યુગલો વગાડતાં શીખ્યાંછે કે અશલનાંતો આદમી, ને હાલનાતો ગધેડાં એવા સ્વભાવે ભુકણુરી ભોંકણી એ ચડયાં છે.

કેહેવત છે કે "મારવો ઉંદર અને ખોદવો ડુંગર" એ રીતના અને એવી સમજનાં માણસો હુંકારમાં છુટા થયાં છે કે ઉદર મારવા ખાતર આખો ડુંગર ખોદવા ઉતરી પડતા વાર કરતાં નથી. પણ અમારા ધારવાગાંતો ગાડા નીચે નું કુતરું, એક શીંગ ઉતરું. એતલે છલકાઈ મલકાઈને ફુલકાઈ ગયું કે બધાએતો આખું ગાડું ખેંચ્યુંછે માટે કંઈ ઈનામ અકરામતો નવુંજ નહી પણ જુનુંતો જોઈએજ? સવાલ "લખીઆપો જુનીખાડી" [વિવાહનું બારમું કરી જાણનારા જનાવરો જેવાં આ જમાનામાં જનાગીને જે મજાહ ભોગ વતાં ચાલેછે તે હુમારી આજની અંગરેજી ધોરણમાં પાસ થએલ અકલ તેઓની નકલ બતાવવા તાજુબ રેહેલી છે. માટે મારા ગણીને ભાણી જોઈએ છીકે સમજીને સંપમાં દીન ગુજારવાં એ ઉતમ માણસનું કામછે જ્ઞાની પુરૂષ હાલનાં સમાને સંભારેતો નેત્ર નીર વહે? કેમકે સમા વીનાનું સુખ અને દામ વીનાનું દુઃખ જેવો પર પડેછે, તેઓનું દીલ કેરીનાં બાફનાં સરખું થઈ જાયછે.

હંકારી માણસો હુંકારમાં ગગન ચડેછે પણ પાછલથી
ને બીજા માણસોની સ્હાયતા એ જઈ સરણે નમેછે
કે તેજ હુમેને ગમ્યાછે અને તેઓના ઉપકાર
માનવાને અમારૂં ઉગર ઉગતું છે.

સમંસ ન્યાતમાં જમવા જવા કારણ.

પિતા પુત્રી વચ્ચે પડેલો ઝગડો.

(રાગ—મેનાવતી માતા નિર ભરયોરે તારા નેનસે એ)

પીતા—પુત્રી પ્યારી મારી, જમવા જા તુરે સમંસ ન્યાતમાં.
પુત્રી—મારાં પ્યારાં પિતાજી, જઈશ જમવાને મારી જાતમાં.
પીતા—તારે એટાં તું હઠ છોડીને, કેહુરે મારૂં માન,
ભોજન લે! ત્યાં ભાવતાં મનને, સમજી મારી સાન પુ.
પુત્રી—જાવો જાવો વહાલાં પિતાજી, કીધાં કેમ આવળા વિચાર
સાસરૂ મારૂ સમંસ સોભે, સમજોને મન લગાર મા.
પીતા—જા જા કાળુ કરતુ અહિંથી, આવીશ નહી મુજ ઘેર,
મુંહતું થાતી પુત્રીરે મારી, જરાવાથી ખાવું ઝેર. પુ.
પુત્રી—શુરે કરૂં હું પિતાજી મારા, સાસરીયા સિવાય,
પિયરમાં રહી પ્રીત કરૂં તો, ભવમારો કેમ જાય. મા.
પીતા—આમ વિચારો બાંધીને પુત્રી, જશોજો જમવા આજ,
નાક કપાશે નિશ્ચે મારૂં, અ.જીરે જાશે લાજ. પુ.
પુત્રી—જુવો પીતાજી ન જાવું જમવા, તો કંઠ પકડશે કર,
ત્યારે લજજા જાશે પુરી, સમજુછે મારો વર મા
પીતા—વર ઘરને દર સરતું, અહિં સું લેયછે ના
પિયર વિનાની પુત્રી તણુંતો, મજે
પુત્રી—કેમ પીતાજી છેકજ છોડી આજ કહા
સુખ પિયરનું કામ શું આવે પતી વીના

પીતા-ગાંડીરે થઇછે આજ તું જમવા માટે કરેછે મન,
લુચ્ચી ઇચ્છા કેમ ધરેછે, છોડ જમવાની અગન પુ.
પુત્રી-તમેજ ગાંડાં દિશો પીતાજી સાતડનો લઇ પંથ,
સાસરૂં મારૂં સમંસ શોભે તોડસે તમારાં દંત મા.
પીતા-કેમરે આવાં વેણ કરેછે, મુકી પીતાની લાજ,
સાસરીઆનું છેકજ બોલી, જમવા જાવાને કાજ પુ.
પુત્રી-જાવું જાવુંને ફર હુ જાવું સ્યાણી સમંસ ન્યાત,
અનેક લોકો જેમાં થયાંછે તેડીને માહરી માત. મા.
પીતા-આમ ફાટી કયાં તેડી જાવાને તા'રીરે ભોળી માત,
સત્તા શુ છે તાણી એવી જાય જમવા કમજાત. પુ.
પુત્રી-કરશો પીતાજી તમો તેમાશું રહીશું હમારે મોશાળ
સાતડીઆમાં રહી શું કરીએ સંમંસમાં સંભાળ મા.
પીતા-બેન તું બંધ કર બોલવું તારૂં જોડીને કહું છું હાથ
એખલો રહી સાતડમાં કરૂંશું, આવું તમારી સાથ.—
૧—પ્રીતેથી જમવા ચાલો સહુ શાથેરે સંમંસ ન્યાતમાં
રૂડાં પેહરી વસ્ત્રો, ઝાલો લોટીરે જમના હાથમાં.
સમંશ સુરા બાહાદુર બંકા, બળવંત જેની છાંય,
સીંહ સરીખા શુરવીર સ્યાણા, ભક્ષભુંડાંનું કરી જાય. પ્રી૦
ડરતાંરે લોકો ગરીબ બીચારાં જોઇ પાપીનાં દેલ,
બાળા અટકાવ્યાં નિરદોષ નાના, રહેછે દબાઇ કેલ પ્રી૦
વીરલાં નરખર ચેતી ચીતમાં, જાણેછે તેનો રોપ,
હાથી લડે સામ સામી રણમાં, કાહાડી ઝાડપર જોપ પ્રી૦

વીદુસક—રાગ અંગ્રેજી (દોઢ.)

સુરા પુરા સમસંસ્યાના, સજ્જથઇ લડવું સામા શાથ,
બાંધો કાછા. કાંડો પાછા, હિમ્મત રાખી ભીડો બાઠ.

પકડો ચોતી મોટી હોયતો, નહીતો મારો સજ્જડ પોલ,
માખી જેવાં, સમજી લેવાં, મારી તમાંચો ફરવો ડોલ.

ધપ્પો મારો બેઠો ખારસો, ઘેરો ઘાલો શારી પેઠ,
લાગ મળ્યોછે લેવા જેવો, ફરી આવશે કયારે હેઠ.

દાગો ચાંપો ઠાપો, છાપો, કાપો લઇને ચાકુ એક,
સાહી ફેરવો તેના મોંડે, રેહશે ત્યારે આપણી ટેક.

પછી બેસાડો ગદધા ઉપર, અવલે મોંડે આપી પુછ,
ફેરવો સારા શેહેરની અંદર, બંદર કહીને બોલો કુછ.

સુબ્તરને એ સીક્ષા છાજે કેમ બગરને બીટયું આર,
બુટ પકડાવો કાનની કીમતી, ઉઠ બેસ આપો એક હજાર

થુંકો મોંપર શમંસ સરવે નાગાને એમ દઇ ફીટકાર,
રમુજ હમારી મંડળી માંહી, નિત્યે જુવો નવિન ચિતાર

(૧૭)

જો જીવોતો સારા કામ કરજો?

(રાગ ઈંદર સભાનો.)

મૂરખ મન વિચારથી કાંઈ કર નર રૂડાં કામ;
રૂડે રૂડું સૌ થશે ને જગમાં થાશે નામ.
કરવું એવું કોઇનું કે રાખે જો દીલમાં યાદ,
નહીંતો પ્રભુનાં કોપથી થઈ જશો બરબાદ.
જીવવું થોડું જગતમાં રહી કરીએ ઝાઝું વેર,
તો તેનાં પરિણામથી તેડે નહીં કો' ઘેર.
જોશે સામુ સુખથી પણ દુઃખ ભરીજે કષ્ટ,
રહેવું પડશે સૃષ્ટીમાં એક અંગપર કષ્ટ.
માટે માનો માહેરૂં તો કરવાં ઉત્તમ કામ,
માન મળે ને પાન મળે કંઈ બીજો મળે વિશ્રામ.
જસ કીર્તી જીવ્યાં છતાંને મરતા સાથે હોય,
કરે જે કર્મ દુષ્ટ તેની દ્રષ્ટે નર્કજ જોય.

નિતી તોડી નફો શો લીધો ન્યાયથા બીધો સરમ સરમ,
વિચાર ખોયો તનથી જાણી દીધો દેખાડી બારૂમભરમ.
હાય ઘરમાં ફુટે શીરમાં આશું બન્યુ કરમ કરમ,
ભગત ભાવતો મનને સૌના છોડયો પ્યારો ધરમધરમ.
અંગ ઉતાવળ ખાધીજબરકળ, થઈજાયછે નરમનરમ,
દરદ નિકળ્યું હોય શરીરે જેમ થાય તેમ તરમ તરમ.
મળે દવાનહીં, મનદુઃખની કંઈ, મગન રહેકયાં મરમ,
ધીઃક ધીઃક ફીટકાર ઘણોથી, બને સાંભળી ગરમગરમ.

પૈસાના સૌ સગા.

(જખકે કલંદર બન બન ફીરકે બંદરલેકે આતેહે-રાગ)

પૈસા પૈસે સગા સૌ આવે, પાસે મળવાં પ્રિતરે,
જો નહીં હશે દામ કપાળે, તુરત સગાઈ ફીતેરે.—
દાનત ખોટી મોટી વાતોથી તે કરશે બહુ બડાઈ,
સેવા ખાતર પૈસો, કહે મુખથી મારાં ભાઇ.—
ના--આવેથી હાથ પોતાને લડશે પુર લડાઈ—દાનત૦

સગા હોશે તેજ આપણું બુરૂ બોલશે.

(રાગ--આઠ-ગેરે ગમકા તગાના-એ)

જાણો સગા ન સારાં, સમજો ન પ્યારાં, મારા કરીને મન,
જુવો દ્રષ્ટે બિચારા, છે એ નકારા, સમજો ન પ્યારાં—મારા૦
દુષ્ટ ઠગાઈ દિલમાં ધરેરે, મુખથી વદે મિઠાસ,
ગરજી મરજી સાચવવાને, આવે તમારી પાસ—
જેવાં થઈ ગુણકારા, છેરની ધારા, સમજો ન પ્યારાં—મારા૦
કાલજડું કપટી ધણુંને, તન મન આપે તેજ,
દિસે જાણે ગરીબડાં પણ, મારે પાછળથી એજ—
કમે એવાં કરનારાં, જાણજો કારા, સમજો ન પ્યારાં—મા

દરેક જગ્યાએ ફેલાયેલી ચર્ચા.

(રાગ—અધિર હુકમ શું દાખવું.—એ)

પડયો પોકાર સહુ લોકમાં, વળી દેશ પરદેસ;
હલકી જણાઇ જાતડી, કર્યાં કરમનાં વેસ—પડયો૦
ભરમ ખુલ્યો સારી ન્યાતનો, જે હતો રે બેસુધ;
જાણુ અગાઉ પિછાણતાં, બળ્યો આજ તે દિન—પડયો૦
મોભમ આછું ભાગને, નામ હોય નગિનાં;
તેને ખુલાસું પાલકમાં, ગયા ફરવાને છૂત—પડયો૦
ઉંચા ગણાતાં ન્યાતથી, ભારે ભરમ નો ભાર;
તે પર જળ ઠોળું ફરવું, તેની શાખેરે હાર—પડયો૦
હલકા જણાયાં જાતમાં, ખરી નાચ લડાઈ;
અરથ વિનાનું શું સરે, કરે ખોટી વડાઈ—પડયો૦
સાત સાતને સાતમાં, જાસે કોઈ દિન પ્રાણ;
પાછળ ફેલાણી રહી જશે, પડશે ગાળોની ખાણ—પડયો૦
સંમસ નાગનાં ધામથી. ભજે સરવેને સૂખ;
સમજુ નરતો બળી ગયાં, વેઠે અણઘડ દુઃખ—પડયો૦
અવતાર પામીઓ દેશમાં, ગળી કુચીને ગાંગ;
અઢરધો ગુર્જીજન સાંભળી, કેમ થાયું રે આમ—પડયો૦
જાણે નવ કોઇ શહેરમાં, અમદાવાદીની જાત;
તેણે ફેલાવી પલકમાં, કરી દીવસની રાત—પડયો૦

સુખ કરતાંતો સૂળી મળી, ઉઠી પ્યારી પતિજ;
દુઃખ ઉપજાવિયું અંગને, તન મનમાંરે રીઝ—પડયો૦
કઉતક થઇ ગયું કારમું, લાગ્યો પાછળ પ્રશ્ચાપ,
વિચારે દિલનાં દરદને, કરો ઈશ્વર માફ—પડયો૦
એમ સ્તુતી નિવારતાં, કાપે કારીરે દીન;
કયારે સંધાશે પ્રીતડી, થયું ભાગ્યતો હીન—પડયો૦

લાવણી.

નહીં રહયો ડુંગરમાં જતન, માન ગયું સારૂં,
પરદેસ પડયો પોકાર, કલંક એ કારૂં;
સઉ ધરમ ભરમનો ભાગ, ભુંડા ભજવાયો,
ગયું ગયું ઉડી તુજ નૂર, પુર લજવાયો;
ધરી રહેમ દયા નહીં દિલ, દુઃખી તુજ દહાડો,
વળી સંપ છોડી નિજ, જંપમાં દિવસ કાંડો;
નહીં નહીં કદી કોઇ સદી, બદી જે કરશે,
પાપી દિલ પ્રગટ જાણુ, જરૂરતે મરશે;
ભાળી રીત પ્રીત પિછાણુ, કરવી નહીં રહેલી,
કોણુ કરશે પાછળ યાદ, જવું સઉ મેલી;
નવ ભુલે ગુણીજન ગુણુ, કરેલો પ્યારો,
ટલી મરેતો કરશે યાદ, હતો બહુ સારો;
માટે ઓ વિરા છોડ, વિચાર તું ખોટા,
એક દીન આવશે કાલ, રેહેશે સઉ રોતાં;

ભૂંડા ભરથારની બાયડીને

છેડો વાલવાની ફરજ.

(રાગ-અરજી સાંભળોને સરકાર એ.)

વિનવું કોને જઈ વિચાર, ઘરનો ભૂંડો મળ્યો ભરથાર;
સમજે ન મનમાં સગા સ્નેહી, પ્યારાંને વ્હાલાં વિર,
બાકુ જુવે જન બોલાવ્યું એવો કર્મે મળ્યો છે કફીર—વિ૦ ૧
વેપારમાં છે પુરોને પાકો, હડીલો જાણે હજામ.
પકડે તે છોડે જીવતાં કદી નહીં, સુવેથી ખોશે નામ—વિ૦ ૨
કામ કરે નહીં દામ હરીને, મરશે મુવો અફલાઈ,
દામ ખુવે કંઈ ઘરનાં હજારો, ગાસ્શે તે ખોટી બડાઇ—વિ૦ ૩
ભરમનો ભપકો ખોટો કરીને મોટો થશે પંચ માંહે
દરકાર ધરે નહીં દિલમાં પોતાનાં, કેમ એવાને વેઠાય—વિ૦ ૪
રોજ પડે છે જુલમ મુવાનો, મરે તો સુખી થાઊં,
રાંધવાનું આપે તોલી તાલીને, પિયરમાં જઈને હું ખાઊં—વિ૦ ૫
પાણી ભરૂં નીત્ય પચીસ બેડાં, પિટ્યાનાં પાંચ સાત વિર,
ઊના કરીને તૈયાર આપું, પ્રભાતે ધુવે શરિર—વિ૦ ૬
હવે હાકી છેક પાકી ગઈછું, જોડીને કેહવુંછું હાથ,
મોત મળે જો મારૂં કે એનું, સમરૂં સદા હું નાથ—વિ૦ ૭

(રાગ—ધરો નિરંજન ધ્યાન.)

સદા કરો શુભ કામ, સમજમન, સદાકરો શુભકામ, સમ૦
રતો સઉ હરદમ [illegible]ીનામ, ફળે સુખ સારૂં ને વિશ્રામ; સમ૦
ખરચવું મૂરખ [illegible], મલે નહીં એવાને કંઈ દામ, સમ૦
રાખો દિલ [illegible]રામ, મળશે ખચિત સ્વર્ગે ધામ; સમ૦
ધાટકી [illegible]મ, આપશે કૃપાલ મહી આ દામ, સમ૦

બે અબળાઓનો બળાપો.!

મેનાવતી માતા નીર ભરશોરે થારા નેનમે. એ રાહ.

પેહલી—પડજો હાય હમારી, બંધ કીધીરે, અબળા નારને.
બીજી—મરજો એવાં પાપી, છોડી નિતી રે, રૂડાં પ્યારને
પેહલી—વાતછે તારી સાચીરે બેની, જાણે શું નિતી ન્યાય
મારગ સુઝે વનનાં જેને, વસ્તીને કેમ એ ન્હાય પડજ
બીજી—હારે અલી! તું ઠીકજ બોલી, બોલી મારી બે'
માત ગઈ મુજ મુકીને જમવા, રાતા થયાં છે નેન મર
પેહલી—નાના બેની ભુલછે તારી, રડવાનું શું કામ
હાય નાંખો એવા નરપર, સફલ કરશે રામ પડજો.
બીજી—પીટયાને શું શાનરે આવે, મુવા છે ચંડાલ,
કમ જોરને ગુસ્સો ભારી, થશે હાલ બે હાલ મરજ
પેહલી—વાહ! વારે બેની તે પણ કીધાં, સારા સારાંરે વચન
ધાટકી દીલના દુગીસ દાના, જાણેશું મોતી કન પડજો
બીજી—શું કહું બેની? એવાં નરોને, કહેતાં આવે લાજ
ફાટીમુંવા છલકાતાં ચાલે, મજુર જેવા આજ મ
પેહલી—પણ તું જાણે સાણીરે કયાંથી, તેનાં ઘરની રી
અબળા પોતાની ઘરમા રવે, રાખે કેમ હમપર પ્રીત મર
બીજી—હા-હા! અલી બેન ભુલી હું પણ, કહેવાને એક વા
વિવાહની તે વરશી વાલે, વળી જમાડે જાત મર
પેહલી—સાબાસ તુંને સાચું વદી હીરાં સરખાં બોલ
અકકલનાં આડાથઈ ચાલે, ફુલની તોલ પડ
૯

જાહેરા

નિચે લખેલી ચોપડીઓ ર

પોળમાં ગોસાંઇજીના મં

પાસેથી રોકડી કી

દીલરમનગાયન, પાકશાસ્ત્ર

તીમાં) ગરબાવળી, સ્ત્રી મનોરં

હેલીથી તે પાંચમી સુધીના અર્

આ શિવાય બીજી ઘણી ખરી

શા. મોહ